

Adroddiad Ymchwiliad Craffu Gwasanaethau Cefnogol Addysg

Aelodau'r Ymchwiliad

Y Cynghorydd Alwyn Gruffydd (Cadeirydd)
Y Cynghorydd Beth Lawton
Y Cynghorydd Selwyn Griffiths
Y Cynghorydd Eirwyn Williams
Y Cyn-gynghorydd R H Wyn Williams (Cyn-gadeirydd)
Y Cyn-gynghorydd Hefin Williams

Swyddogion

Vera Jones (Swyddog Arweiniol)
Arwel E Jones (Cyn-swyddog Arweiniol)
Glynda O'Brien (Swyddog Cefnogol)
Sioned Williams (Swyddog Cefnogol)

Cyngor Gwynedd
Stryd y Jêl,
Caernarfon,
Gwynedd
LL55 1SH

Hydref 2017

Cynnwys

Yr Adroddiad	Tudalen
1. Cyd-destun	3
2. Pwrpas yr Ymchwiliad Craffu	4
3. Prif Weithgaredd yr Ymchwiliad	4
4. Prif Ganfyddiadau	6
5. Argymhellion yr Ymchwiliad	9
Yr Atodiadau	
Atodiad 1 – Cwestiynau Aelodau'r Ymchwiliad ar gyfer yr ymweliadau ysgol	*
Atodiad 2 – Crynodeb o'r prif negeseuon a ddaeth o'r ymweliadau gydag ysgolion	*
Atodiad 3 – Cwestiynau ar gyfer herio pellach ar waith Cynnal	*
Atodiad 4 – Cytundeb Lefel Gwasanaeth Cyngor Gwynedd â Cynnal (2017/18)	*
Atodiad 5 – Cwestiynau a anfonwyd i Awdurdodau Addysg eraill Cymru am eu gwasanaethau cefnogol	*
Atodiad 6	
Atodiad 7	

1. **Cyd-destun**

- 1.1 Mae gan yr Awdurdod Addysg gyfrifoldebau eang i ddarparu gwasanaethau cefnogol ar gyfer prif ddarparwyr addysg y sir ar gyfer ein plant, ein ysgolion cynradd, uwchradd ac arbenigol. Mae hynny mewn meysydd fel gwasanaethau ymgynghorol ar gyfer cynghori a gwella, anghenion addysgol arbennig a chynhwysiad ynghyd â gwasanaethau cefnogol eraill.
- 1.2 Mae gan yr Awdurdod Addysg gyllideb o £17.872m heb ei ddatganoli i ysgolion ar gyfer cyfarfod â'r cyfrifoldebau hyn ac mae'r cyllidebau hyn o dan bwysau dirfawr o ran y galw am wasanaeth a hefyd y pwysau i grebachu cyllidebau oherwydd yr her ariannol sy'n wynebu'r Cyngor. Bu'r Ymchwiliad hefyd yn ystyried gwasanaethau cefnogol addysg eraill oddi fewn y £71.313m sydd wedi'i ddatganoli i ysgolion ond y mae ysgolion yn eu prynu yn ôl gan yr Awdurdod.
- 1.3 Fe wnaeth ymchwiliad craffu blaenorol, sef yr Ymchwiliad Craffu Ansawdd Addysg adnabod yr angen i ddiffinio beth yw rôl yr Awdurdod Addysg o ran safon Addysg ac, yn benodol, sefydlu dealltwriaeth o'r cyswllt rhwng yr Awdurdod ac ysgolion yn y maes ansawdd.
- 1.4 Fe wnaeth yr Ymchwiliad hwnnw, y cafodd ei argymhellion dderbyniad gwresog, gadarnhau mai'r hyn sy'n allweddol i ansawdd addysg yw'r hyn sy'n digwydd yn y dosbarth. Fodd bynnag, roedd hefyd yn pwysleisio bwysigrwydd elfennau y "tu allan i'r dosbarth" i gefnogi hynny, er engraifft, materion fel arweinyddiaeth ysgol. Mae modd i elfennau o waith ysgol "y tu allan i'r dosbarth" lesteirio natur ac ansawdd y dysgu.
- 1.5 Felly, mae gan yr hyn sy'n digwydd y tu allan i'r dosbarth ddylanwad sylweddol, cadarnhaol neu negyddol, ar brofiadau disgyblion ac, yn sgil hynny, ar eu gallu i ddatblygu a chyflawni eu potensial. Mae'n allweddol felly bod yr Awdurdod Addysg mor sicr ag sy'n bosib bod yr hyn sydd yn ei le i gefnogi gwaith ar lawr gwlad yn yr ysgolion yn gwneud hynny, ac nid yn gosod baich ychwanegol sydd yn milwrio yn erbyn y ddarpariaeth yn y dosbarth.
- 1.6 Y cefndir i'r Ymchwiliad hwn yw awydd pendant iawn i sicrhau bod y gwasanaethau cefnogol a ddarperir i'r ysgolion yn cynnig yr hyn sydd ei angen i gefnogi dysgu o ansawdd ar lawr gwlad ac yn ddarparu gwerth am arian ar adeg pan y mae adnoddau yn brin.
- 1.7 Er mwyn gwneud hynny, bu i'r Ymchwiliad ganolbwyntio ar brif ffynonellau y gwasanaethau cefnogol hynny, gan bwysu a mesur y rhesymeg y tu ôl i'r ddarpariaeth ac yna gofyn cwestiynau am addasrwydd y ddarpariaeth ar gyfer gofynion presennol ac i'r dyfodol, er lles y disgyblion o fewn y gyfundrefn addysg.

2 Pwrpas yr Ymchwiliad Craffu

2.1 Cytunodd y Pwyllgor Craffu Gwasanaethau, sydd wedi ei olynu bellach gan y Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi, i'r sgôp ar gyfer yr Ymchwiliad a oedd yn nodi'r canlynol:-

2.2 Yn y lle cyntaf, nodwyd y byddai'r Ymchwiliad yn ceisio sefydlu dealltwriaeth ynglyn â :

- Beth yw'r disgwyliadau (statudol ac eraill) ar yr Awdurdod Addysg yn y meysydd cefnogol amrywiol
- Pwy sydd yn darparu'r gwasanaethau yma a sut mae'r cyngor yn sicrhau gwasanaethau o ansawdd uchel ar gyfer ein plant ac ysgolion?
- Pa anghenion y mae'r Awdurdod yn ceisio eu cyfarch yn y meysydd hyn ac i ba raddau y mae trefniadau presennol yr Awdurdod yn cyflawni hynny
- Y cyswllt rhwng y gwasanaethau y mae'r Awdurdod yn ei ddarparu ac anghenion disgyblion y sir
- Pa heriau y mae'r Awdurdod yn ei wynebu wrth ddarparu'r gwasanaethau cefnogol hyn yn awr ac i'r dyfodol
- Beth yw trefniadau presennol yr Awdurdod yn y meysydd hyn a beth yw'r ymarfer da mewn ardaloedd eraill ar gyfer darparu gwasanaethau yn y meysydd hyn

2.3 Wedyn, nodwyd y byddai'r Ymchwiliad yn ceisio ateb y cwestiynau a ganlyn:-

- Pa fath o newidiadau, os o gwbl, sydd ei angen yn y gwasanaethau, er mwyn iddynt gyflawni eu pwrpas a bod yn gynaliadwy i'r dyfodol
- Pa fodolau posib eraill sydd ar gael ar gyfer darparu'r gwasanaethau hyn?

3 Prif Weithgaredd yr Ymchwiliad

3.1 Yn dilyn trafodaeth buan gyda'r Aelod Cabinet dros Addysg a'r Pennaeth Addysg, penderfynodd yr Ymchwiliad ganolbwyntio, yn gyntaf, ar y prif ffynonellau o wasanaethau cefnogol sydd ar gael i ysgolion. Arweiniodd hyn at ganolbwyntio sylw ar wasanaethau GwE a Cynnal a gwasanaethau Cefnogol yr Awdurdod Addysg ei hun.

3.2 Cyfarfu'r Ymchwiliad ac saith / wyth achlysur, yn ogystal â chyfres o ymweliadau y sonnir amdanynt ym mharagraff 3.4 isod. Roedd hyn yn cynnwys sawl trafodaeth gyda'r Aelod Cabinet Addysg, y Pennaeth Addysg

ac uwch reolwyr a rheolwyr perthnasol. Yn ogystal, cyfrannodd rheolwyr o'r Gwasanaeth Addysg ac adrannau eraill at waith yr Ymchwiliad trwy drafod yn agored gyda swyddogion arweiniol a chefnogol yr Ymchwiliad.

- 3.3 Cyflawnodd yr Ymchwiliad waith ymchwil i weld beth oedd patrymau mewn siroedd eraill gan ystyried a ellid dysgu gwersi allai wella'r ddarpariaeth o fewn y sir. Golygodd hyn gysylltu â'r 22 awdurdod addysg yng Nghymru i holi am eu trefniadau ar gyfer gwasanaethau Cefnogol. Derbyniwyd 12 o ymatebion i'r ymholiadau hynny.
- 3.4 Ond calon gwaith yr Ymchwiliad oedd cyfres o gyfarfodydd a gynhaliwyd rhwng aelodau'r Ymchwiliad a phenaethiaid ysgolion amrywiol ar draws y sir. Cynhaliwyd y trafodaethau hynny mewn 17 o ysgolion gwahanol. Roedd 6 ohonynt yn ysgolion uwchradd a'r gweddill yn ysgolion cynradd. Roeddent yn amrywio o ran pa gategori yr oeddent wedi eu gosod gan yr Awdurdod - coch, ambr, melyn neu wyrdd.
- 3.5 Diben yr ymweliadau hynny oedd deall a sefydlu beth oedd profiad penaethiaid ac athrawon ar lawr gwlad am natur ac effeithlonrwydd y gefnogaeth yr oeddent yn eu derbyn gan GwE, Cynnal a'r Awdurdod Addysg ei hun.
- 3.6 Mae'r taflenni a ddefnyddiwyd fel sbardun i'r trafodaethau yn y cyfarfodydd hynny wedi eu atodi fel Atodiad 1 o'r ddogfen hon. Mae Atodiad 2 wedyn yn crynhoi'r prif negeseuon a oedd yn dod o'r holl gyfweiliadau hynny. Arweiniodd hynny wedyn at gasgliadau cychwynol ac yna gwaith pellach gan yr Ymchwiliad.
- 3.7 Barn yr Ymchwiliad oedd mai'r prif elfen oedd yn galw am sylw pellach oedd gwaith Cynnal a cynhaliwyd cyfarfod pellach gyda Phrif Weithredwr newydd Cynnal, yr Uwch Reolwr sydd â chyfrifoldeb am Uned Technoleg Gwybodaeth Canolog y Cyngor a'r Uwch Reolwr Ysgolion. Mae Atodiad 3 yn nodi'r llinell gwestiynau a gafodd ei awgrymu ar gyfer y cyfarfod hwnnw.
- 3.8 Yn ogystal â rhoi sylw i'r tair prif ffynhonell o wasanaethau cefnogol, edrychodd yr Ymchwiliad hefyd ar y canlynol:-
 - a) Datblygiad Diweddar y Swyddfeydd Ardal (gweler 3.9 isod)
 - b) Darpariaeth Hwb a Hwb+ fel adnodd i gefnogi addysgu (gweler 3.10 isod)
 - c) Y trefniadau ar gyfer darparu athrawon llanw (gweler 3.11 isod)
- 3.9 Yn ystod gwaith yr Ymchwiliad, fe benderfynodd yr Adran Addysg newid peth o'i drefniadau ar gyfer cefnogi gwaith yn yr ysgolion trwy gyflwyno, am gyfnod o amser, drefniadau swyddfeydd ardal. Bu'r Adran Addysg yn ymgynghori gyda'r Ymchwiliad am y math o wasanaethau cefnogol a ddylai gael eu darparu o swyddfeydd ardal wrth i'r drefn gael ei sefydlu.
- 3.10 Yn ystod yr ymweliadau ag ysgolion, daeth yr aelodau i wybod mwy am ddarpariaeth Hwb a Hwb+ sydd yn ddarpariaeth sy'n cynnig, ymysg llawer o bethau eraill, fynediad hwylus at adnoddau dysgu sydd eisoes yn bodoli, adnodd sydd ar gael i leihau baich gwaith y tu allan i'r dosbarth i athrawon.

Gofynnodd yr Ymchwiliad am gyflwyniad pellach ar Hwb a Hwb+ i asesu'r cyfraniad y gallai hwnnw ei wneud tuag at leihau baich yn y rheng flaen

- 3.11 Mater arall y bu'r Ymchwiliad yn ei ystyried oedd y gufundrefn ar gyfer darparu athrawon llanw. Mae'r gyfundrefn bresennol yn ddrud i'r Awdurdod Addysg a'r ysgolion. Yn sgil y wasgfa bresennol ar gyllidebau a'r ffaith bod rhai cynghorau yn arbrofi â dulliau newydd o gyflenwi athrawon llanw, penderfynodd yr Ymchwiliad holi cwestiynau am y ddarpariaeth bresennol ac edrych os oedd unrhyw ddewisiadau realistig eraill ar gyfer cyfarfod â'r angen.
- 3.12 Nodir prif ganfyddiadau'r Ymchwiliad isod gyda nodyn o'r dystiolaeth y tu cefn i'r canfyddiad hwnnw ac wedyn yr argymhelliad a wna'r Ymchwiliad yn ei ddilyn.

4 Prif Ganfyddiadau'r Ymchwiliad

GwE

- 4.1 Mae perthynas yr Awdurdod Addysg gyda GwE yn gymhleth. Fel mae'n digwydd, Cyngor Gwynedd yw Awdurdod Arweiniol GwE ond, mewn gwirionedd, mae perthynas y Cyngor gyda GwE yr un peth â pherthynas pob Awdurdod Addysg arall. Mae hyn yn golygu bod gan y Cyngor sedd ar Gyd-bwyllgor GwE. Yn sgil hynny, mae'r Awdurdod yn cael mewnbwn i Gynllun Busnes GwE ac, yn benodol, i'r cynnig o ddarpariaeth y mae GwE yn ei osod gerbron yr Awdurdodau Addysg unigol. Ar ben hynny, mae'r Awdurdod wedyn yn medru comisiynu gwaith penodol ar gyfer y sir ar sail ei asesiad o anghenion penodol Gwynedd.
- 4.2 Mewn theori felly, mae'r gyfundrefn yn ei le ar gyfer sicrhau, ar y naill law, ddylanwad Awdurdod Addysg Gwynedd ar raglen generig GwE ar gyfer Gogledd Cymru i gyd ac, ar y llaw arall, gomisiwn clir gan yr Awdurdod am yr elfennau hynny sydd angen sylw penodol o fewn y sir. Fodd bynnag, nid yw effeithlonrwydd y trefniadau hynny yn amlwg nac yn hysbys ac mae hyn, felly, yn faes sydd yn teilyngu sylw craffu penodol i'r dyfodol. (Gweler Argymhelliad 5.1 isod)
- 4.4 Mae'r gwasanaethau a ddarperir gan GwE yn fuddsoddiad sylweddol. Costiodd y gwasanaethau hynny £640,496 i'r Awdurdod Addysg ym mlwyddyn gyllidol 2017/18. Ar adeg pan y mae adnoddau mor brin, rhaid i'r Cyngor sicrhau a bodloni ei hun am werth am arian ac effeithlonrwydd y ddarpariaeth hynny.

Cynnal

- 4.5 Roedd yn amlwg o'r trafodaethau o fewn yr Ymchwiliad ac, yn benodol, o'r trafodaethau gyda'r ysgolion, bod angen sylw penodol i wasanaethau Cynnal sydd yn cael eu rheoli trwy Gytundeb Lefel Gwasanaeth. (Gweler y Cytundeb Lefel Gwasanaeth ar gyfer 2017/18 yn Atodiad 4). Wrth wneud hynny, roedd yn bwysig cofio y sefydlwyd Cynnal yn wreiddiol i ddarparu gwasanaethau ymgynghorol a chefnogaeth Technoleg Gwybodaeth ar draws Gwynedd a

Môn ond bellach, bod y gwasanaethau ymgynghorol yn gyfrifoldeb Gogledd Cymru gyfan ar GwE.

- 4.6 Roedd yn briodol felly bod yr Ymchwiliad yn gofyn a oedd model Cynnal ar ei ffurf bresennol yn fymryn o etifeddiaeth o strwythur wreiddiol Cynnal, cyn sefydlu GwE, a bod angen edrych a ellir cyfarfod â'r angen mewn ffordd wahanol yn awr ac i'r dyfodol.
- 4.7 Roedd yr ymchwil gydag awdurdodau addysg hefyd yn dangos amrywiaeth eang o strwythurau cefnogol (Gweler Atodiad 5). Derbyniwyd atebion amrywiol iawn a oedd yn amlygu hanes a diwylliant gwahanol yn yr ardaloedd gwahanol. Roedd hynny'n cynnwys siroedd lle darparwyd gwasanaeth Technoleg Gwybodaeth gan uned fewnol i'r Cyngor, gyda'r adborth yn ganmoladwy. Prin oedd yr engreiffiau o gydweithio ar draws siroedd, fel sydd yn digwydd gyda Gwynedd a Môn (trwy Cynnal). Fodd bynnag, mae lle i edrych ymhellach am ymarfer da o ran darparu cefnogaeth i ysgolion ac, yn benodol, gyda golwg ar fod yn flaengar o ran y math o gymorth sydd yn cael ei gynnig i ysgolion i sicrhau bod ysgolion y sir ar flaen y gâd o ran manteisio ar dechnoleg i gynorthwyo addysgu o ansawdd.
- 4.8 Bu'r Ymchwiliad yn edrych, yn sgil hyn ar y cydweithio rhwng Cynnal a'r Uned Technoleg Gwybodaeth fewnol a'r angen am eglurder am bwy sydd yn arwain ar agweddau penodol. Yn fras, mae'n rhaniad lle mae'r Uned Ganolog yn gyfrifol am yr is-adeiledd o ran y rhywdwaith a Cynnal yn gyfrifol wedyn am gefnogi'r caledwedd a meddalwedd y tu fewn i furiau'r ysgol. Fodd bynnag, fel sydd yn digwydd yn aml ym maes Technoleg, nid yw bob amser mor syml â hynny. O gael sicrwydd o gydweithio da, mae'n ymddangos nad oes angen newid strwythurol, allai gymryd adnoddau ac amser, ond rhaid sicrhau bod y cydweithio hynny'n digwydd. (Gweler Argymhelliad 5.2 isod)
- 4.9 Costiodd y gwasanaethau a ddarperir gan Cynnal £91,198 ym mlwyddyn gyllidol 2017/18 i Awdurdod Addysg Gwynedd a £437,444 i Ysgolion Gwynedd, felly mae'n fuddsoddiad arwyddocaol. Ar adeg o wasgfa ar adnoddau'r Cyngor, rhaid sicrhau gwerth am arian ac effeithlonrwydd y ddarpariaeth hynny. Fodd bynnag, mae'n deg nodi bod yr incwm a ragwelir o siroedd eraill (gan Ysgolion ac Awdurdodau Addysg) y mae Cynnal yn ei ddenu oddeutu £466,000 am y flwyddyn gyllidol 2017/18 a felly yn fodd i sicrhau arbedion posib i Gwynedd a Môn o ran cost y ddarpariaeth.

Gwasanaethau Cefnogol yr Awdurdod Addysg

- 4.10 Mae'r Cytundeb Lefel Gwasanaeth rhwng yr Awdurdod Addysg a'r ysgolion yn cynnig amrwyaeth eang o wasanaethau sydd yn cael eu darparu gan y Cyngor. Mae nifer o ysgolion y sir yn defnyddio'r Cytundeb Lefel Gwasanaeth gyda'r Awdurdod i gyfarfod â'u hanghenion ac, yn gyffredinol, er bod sawl un yn medru pwyntio at engreiffiau o'r hyn a welir fel oedi, mae'n ymddangos bod y gwasanaethau yn lled foddhaol. Bydd yn bwysig bod y gwasanaethau hynny, fel pob gwasanaeth canolog arall yn dod o dan

chwyddwydr Ffordd Gwynedd er mwyn cynnig gwell effeithlonrwydd ac effeithioldeb wrth ddarparu'r gwasanaethau hynny.

Swyddfeydd Ardal

- 4.11 Ym Medi, 2016, cymeradwyodd Cabinet y Cyngor sefydlu trefn o Swyddfeydd Ardal. Bwriad y penderfyniad oedd treialu trefn fyddai'n cymryd peth o'r baich gweinyddol a rheolaethol oddi ar ysgolion trwy ganoli'r cyfrifoldebau hynny mewn tair swyddfa ardal a, thrwy hynny, ryddhau penaeithiaid i arwain yn eu hysgolion. Mae'n ddyddiau cynnar ar weithredu hyn ac, yn sgil ansefydlogrwydd staffio, nid yw'r gyfundrefn wedi bod yn llawn weithredol eto ac felly nid yw wedi cyflawni ei lawn botensial.
- 4.12 Fodd bynnag, mae cost ynghlwm a'r gyfundrefn (oddeutu £275,000 y flwyddyn am dair mlynedd) ac felly, mae'n allweddol bod trefniadau yn eu lle i asesu gwerth y trefniadau ar ol eu treialu gan arwain at benderfyniad buan wedyn ar ei ddyfodol.

Hwb a Hwb+

- 4.13 O dderbyn cyflwyniad ar ddarpariaeth Hwb a Hwb+, fe welodd yr Ymchwiliad ddau brif beth. Yn gyntaf, mae'r hyn sydd yn cael ei gynnig yn gallu bod yn werthfawr iawn gan fod Adnoddau ar Hwb sydd am arbed amser ac osgoi dyblygu gan athrawon. Ond, yn ail, mae'n gwbl amlwg o'r ystadegau a gyflwynwyd i'r Ymchwiliad bod y defnydd o waned/wneir ohonno yn amrywio yn sylweddol iawn:- o ysgolion sydd yn ei ddefnyddio fel prif gyfrwng ar gyfer cyfryngau ac adnoddau dysgu a rheoli gwaith plant i ysgolion sydd, i bob pwrpas, wedi penderfynu peidio ei ddefnyddio o gwbl.
- 4.14 Ar adeg o grebachu ariannol a phwysau mawr ar amser staff o fewn y dosbarth, mae'n bwysig bod ysgolion yn manteisio ar unrhyw gyfleon sydd ar gael i beidio ag "ail-ddyfeisio'r olwyn". Mae lle amlwg felly i gynyddu ymwybyddiaeth ymysg ysgolion o'r adnoddau a'r cymorth sydd ar gael ar Hwb a Hwb+. Credir fod lle hefyd i herio a gofyn cwestynau i ysgolion nad nad ydynt yn manteisio ar y ddarpariaeth gan fod hynny yn arwain at greu gwaith ychwanegol iddynt eu hunain.

Athrawon Llanw

- 4.15 Fel y nodwyd eisoes yn 3.11 uchod, mae'r gyfundrefn ar gyfer darparu athrawon llanw yn ddrud i'r Awdurdod Addysg a'r Ysgolion unigol. Mae hyn wedi bod yn destun trafod hefyd ar lefel genedlaethol lle mae Llywodraeth Cymru wedi adnabod yr angen i gael trefn wahanol yn ei le, ac wedi comisiynu adolygiad a gwahodd cynigion am gynlluniau peilot i dreialu trefniadau gwahanol.
- 4.16 Mae'r Ymchwiliad wedi clywed am brofiadau rhai Awdurdodau Addysg eraill yng Nghymru a thu hwnt sydd wedi arbrofi gydag allanoli'r gwasanaeth gan wneud arbedion ariannol. Er bod hynny'n ddeniadol iawn ar yr olwg gyntaf, mae'r Ymchwiliad hefyd wedi derbyn tystiolaeth am broblemau ansawdd gyda darpariaeth wedi ei allanoli a hefyd yn pryderu'n fawr iawn am y gallu i sicrhau bod gofynion Gwynedd a Môn o ran y gallu i addysgu trwy gyfrwng y Gymraeg yn cael ei ddiogelu mewn unrhyw drefniant newydd. Mae'r

Ymchwiliad wedi nodi penderfyniad yr Awdurdod Addysg i beidio â chyflwyno cynnig i Lywodraeth Cymru er mwyn gweithredu cynllun clwstwr peilot oherwydd y problemau sydd wedi codi gan awdurdodau eraill hyd yma, ond bydd angen cadw llygad barcud ar y cynlluniau sy'n cael eu gweithredu ac asesu beth allai weithio yn sefyllfa benodol Gwynedd a Môn.

5 Argymhellion

5.1 Gwasanaethau GwE

Canfyddiadau

- a) Mae patrwm a natur y gwasanaethau y mae GwE yn eu cynnig wedi datblygu ac aeddfedu ers dyddiau cynnar y sefydliad fel bod mwy o bwyslais erbyn hyn ar annog a chefnogi gwella. Mae'n ymddangos hefyd bod y berthynas rhwng ymgynghorwyr her ag ysgolion unigol yn datblygu yn dda er, nid yw hynny yn wir ym mhob achos.
- b) Mae'r model ar gyfer dod i gytundeb am y gwasanaethau a ddarperir (Awdurdodau Addysg yn comisiynu a GwE yn darparu) yn syml mewn theori ond nid yw yn eglur weithredol i bawb.
- c) Mae'n eithriadol o bwysig sicrhau bod yr hyn a ddarperir gan GwE yn cyfarfod ag anghenion addysgol y sir a bod y trefniadau comisiynu yn adnabod a chyfleu'r anghenion hynny

Tystiolaeth

- Cynnwys cyfweiliadau gyda phenaethiaid ysgol am y berthynas efo GwE
- Gwybodaeth ffeithiol am natur y cytundeb rhwng yr Awdurdodau Addysg unigol â GwE ynghyd â chost y ddarpariaeth hynny.

Argymhellion i'r Aelod Cabinet

Argymhellir bod yr Aelod Cabinet:-

- a) yn sefydlu eglurder yn nhrefnadaethau GwE, tra bod deialog gyda GwE am y gofynion yn bwysig, y dylid rhoi blaenoriaeth clir i gyfarfod anghenion addysgol yr Awdurdodau Addysg sy'n comisiynu, er mwyn sicrhau defnydd priodol o'r hyn sy'n adnodd drud y mae'r Awdurdodau Addysg yn talu amdano
- b) Yn adrodd yn fuan i'r Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi ar y model ar gyfer comisiynu gwasanaethau GwE ac, yn allweddol, ar gynnwys drafft y comisiwn gan Awdurdod Addysg Gwynedd i GwE ar gyfer y cyfnod nesaf

5.2 Cynnal

Canfyddiadau

- a) Er bod model Cwmni Cynnal yn un a gafodd ei sefydlu mewn cyd-destun gwahanol iawn (o ran y math o wasanaethau a ddarparwyd), mae'r model yn dal yn synhwyrol i'r graddau, pe na byddai'n bod, y byddai'n synhwyrol sefydlu rhywbeth o'r fath gan ei fod yn:-

- medru rhoi sylw penodol i anghenion cefnogi a datblygu Technoleg Gwybodaeth ysgolion
 - sicrhau datblygu a rhannu arbenigedd ar draws dwy sir gan sicrhau rhywfaint o arbedion maint a lleihau costau yn sgil hynny
 - denu incwm o siroedd eraill sydd yn lleihau costau craidd y gwasanaethau i'r ddwy sir sy'n berchen ar y cwmni
- b) Mae lle i Cynnal fod yn fwy blaengar eto o ran y pecynnau cymorth a systemau sydd yn cael eu cynnig i'r ysgolion er mwyn cefnogi a datblygu'r addysgu ar lawr y dosbarth
- c) Mae lle i gryfhau'r cyd-ddeall a chyd-weithio rhwng Cynnal â'r Uned Technoleg Gwybodaeth ganolog o fewn y Cyngor er mwyn sicrhau gwell dealltwriaeth o ran cyfrifoldebau y naill a'r llall, cyd-ddatblygu atebion i anghenion ysgolion ac edrych am gyfleon i leihau costau, gyda'r Swyddfa Addysg Ganolog yn cyd-gordio'r trafodaethau hyn

Tystiolaeth

- Cynnwys cyfweiliadau gyda phenaethiaid ysgol am y berthynas efo Cynnal
- Trafodaethau dwys gyda Phrif Weithredwr Cynnal, yr Uwch Reolwr sydd â chyfrifoldeb am Uned Technoleg Gwybodaeth Canolog y Cyngor a'r Uwch Reolwr Ysgolion

Argymhellion i'r Aelod Cabinet –

- a) Er y byddai modd ystyried newidiadau strwythurol i geisio lleihau costau, ni ddylai wneud unrhyw newidiadau ar hyn o bryd nes bod argymhelliad b) isod wedi ei weithredu a chael cyfle i ddwy ffrwyth
- b) ei fod yn cyfarwyddo Swyddfa Ganolog yr Adran Addysg i gynnull trafodaethau rheolaidd gyda Phrif Weithredwr Cynnal a'r Uwch Reolwr sydd â chyfrifoldeb am Uned Technoleg Gwybodaeth Canolog i greu strategaeth sy'n seiliedig ar chwilio am gyfleon i wella cyd-weithio, canfod arbedion a datblygu'r gwasanaeth a gynnigir i ysgolion
- c) ei fod yn gofyn i Brif Weithredwr Cynnal adrodd yn rheolaidd ar ddatblygiadau arloesol i gefnogi addysgu ar lawr y dosbarth

5.3 Gwasanaethau'r Awdurdod

Canfyddiadau

- a) Mae'r mwyafrif llethol o ysgolion yn gyffredinol yn fodlon â'r gwasanaethau a gynnigir o dan y Cytundeb Lefel Gwasanaeth gyda'r Awdurdod ac ychydig iawn o bosibiliadau eraill sydd ar gael ar gyfer cael mynediad at y gwasanaethau hynny p'run bynnag
- b) Mae holl wasanaethau mewnol y Cyngor, yn eu tro, yn dilyn trefn Ffordd Gwynedd o herio yr hyn y maent yn ei wneud.

Tystiolaeth

- Cynnwys cyfweiliadau gyda phenaethiaid ysgol am weithrediad y Cytundeb Lefel Gwasanaeth gyda'r Awdurdod

- Gwybodaeth am y cyfrifoldeb ar holl adrannau'r Cyngor i sefydlu rhaglen i edrych yn feirniadol ar eu holl drefniadau trwy ddull "Ffordd Gwynedd"

Argymhelliad i'r Aelod Cabinet

Peidio â chynnig unrhyw newidiadau i'r Cytundebau Lefel Gwasanaeth sydd yn cael eu cynnig i ysgolion ar hyn o bryd, ond disgwyl i weld pa welliannau / gostyngiadau cost y bydd gwaith adolygu gwasanaethau mewnol y Cyngor yn ei gynhyrchu i ysgolion

5.4 Swyddfeydd Ardal

Canfyddiadau

a) Mae rhesymeg amlwg a chadarn y tu ôl i'r syniad o sefydlu Swyddfeydd Ardal i ganoli cyfrifoldebau a, thrwy hynny, ryddhau penaethiaid i arwain yn eu hysgolion

b) Mae'r drefn yn un newydd sydd â chost iddi, ond nid yw eto wedi cael cyfle i wireddu ei botensial

Tystiolaeth

- Adroddiad i Gabinet Cyngor Gwynedd ym Medi 2016 ar y ddadl dros sefydlu trefn Swyddfeydd Ardal a chost hynny dros dro
- Cynnwys cyfweiliadau unigol gyda phenaethiaid ysgol am yr angen i leihau rhai beichiau gweinyddol a rheolaethol ar ysgolion
- Trafodaethau mewn cyfarfod penodol o'r Ymchwiliad i edrych ar y dewisiadau o ran materion y gellid eu canoli mewn Swyddfeydd Ardal

Argymhelliad i'r Aelod Cabinet

Ei fod yn adrodd yn ôl i'r Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi ar ddechrau 2018/19 i asesu'r dystiolaeth o lwyddiant y treial o ran lleihau beichiau ar ysgolion gydag argymhelliad wedyn i Gabinet y Cyngor a ddylai'r drefn barhau ac, os yw, sut y bwriedir ei ariannu o fewn y gyllideb addysg

5.5 Hwb a Hwb+

Canfyddiadau

a) Mae Hwb a Hwb+, ar ôl dechrau ansicr, bellach wedi datblygu yn adnodd allai fod yn ddefnyddiol iawn i ysgolion pe byddai yn cael ei berchnogi a'i ddefnyddio i'w lawn botensial

b) Mae amrywiaeth mawr yn y defnydd a wneir o'r adnodd gan ysgolion gyda nifer sylweddol o ysgolion yn gwneud prin unrhyw ddefnydd ohonno o gwbl gan olygu y gallai rhai elfennau o waith fod yn cael eu dyblygu a'u hail-ddyfeisio yn ddi-angen

Tystiolaeth

- Cyflwyniad ar ddarpariaeth Hwb a Hwb+ i'r Ymchwiliad

- Cynnwys cyfweiliadau unigol gyda phenaethiaid ysgol am y defnydd a nweir gan Ysgolion o ddarpariaeth Hwb a Hwb+
- Tystiolaeth ysgrifenedig am y nifer o ysgolion sydd yn gwneud defnydd o'r adnodd ac i beth

Argymhelliad i'r Aelod Cabinet

Ei fod yn gofyn i swyddogion yr Awdurdod Addysg, mewn cydweithrediad â Cynnal, i gynnal ymgyrch i gynyddu ymwybyddiaeth am yr hyn y gall Hwb+ ei gyfrannu i leihau beichiau ar ysgolion, gan gynnwys cwestiynu ysgolion sydd yn gwneud defnydd prin, neu ddim o gwbl, ohonno.

5.6 Athrawon Llanw

Canfyddiadau

- a) Mae cost y gyfundrefn athrawon llanw i'r Awdurdod Addysg a'r ysgolion yn sylweddol ac mae cyfle damcaniaethol i wneud arbedion sylweddol iawn yn sgil hynny
- b) Mae'n ymddangos bod ymdrechion mewn ardaloedd eraill i ganfod ffyrdd eraill o gyflenwi'r gwasanaeth, trwy allanoli i asiantaeth allanol, wedi amlygu risgiau o ran sicrhau cyflenwad addas o athrawon llanw, yn benodol, y cyflenwad o athrawon i addysgu trwy gyfrwng y Gymraeg
- c) Mae asesiad cychwynnol o wahoddiad Llywodraeth Cymru am gynlluniau arbrofol yn y maes yn cynnig y posibilrwydd, ond nid sicrwydd, o ganfod ateb allai fod yn addas ar gyfer sefyllfa leol Gwynedd a Môn

Tystiolaeth

- Gwybodaeth ffeithiol a gyflwynwyd i'r Ymchwiliad am y trefniadau presennol a chost y ddarpariaeth
- Dogfen gan Lywodraeth Cymru yn gwahodd cynigion arloesol i'w treialu er mwyn cyflenwi athrawon llanw

Argymhelliad i'r Aelod Cabinet

Ei fod yn cydnabod bod yn rhaid edrych o'r newydd ar y gyfundrefn athrawon llanw presennol ac yn cadw llygad barcud ar gynlluniau arloesol a ddaw allan o wahoddiad Llywodraeth Cymru am gynlluniau arloesol er mwyn gweld a ellir datblygu datrusiad sydd yn addas i anghenion Gwynedd a Môn